

Сергій Бут ЛІСТИ З ТОГО СВІТУ

МЕРТВІ МАЮТЬ СВОЇ ТАЄМНИЦІ,
ПРО ЯКІ ЖИВИМ КРАЩЕ НЕ ЗНАТИ

Сергій Бут — сучасний український письменник, двічі дипломант престижного літературного конкурсу «Коронація слова». Популярність здобув після виходу дебютного роману «Листи з того світу».

Я йшов униз по алеї, вимощеній червоною бруківкою, залитий світлом ліхтарів, а зусбіч на мене дивилися очі кам'яних янголів і увіковічених у скульптурі відомих людей, похованих на цьому некрополі за видатні заслуги. Усе це до певної міри нагадувало церемонію вручення «Оскара»: ти йдеш червоною доріжкою, сповитий світлом софітів і прожекторів, а публіка оваціями звеличує тебе. Різниця полягає лише в тому, що мені ніхто не плескав, не драв горло, вигукуючи моє ім'я, і не влаштовував істерик щодо моєї персони. Мої «шанувальники» мовчали й не рухалися.

www.bookclub.ua

ISBN 978-617-12-4298-2

9 786171 242982

Сергій Бут

ЛІСТИ
З ТОГО СВІТУ

Сергій Бут

Сергій Бут

ЛИСТИ З ТОГО СВІТУ

РОМАН

ХАРКІВ **КЛУБ**
2018 СІМЕЙНОГО
ДОЗВІЛЯ

УДК 821.161.2
Б93

Жодну з частин цього видання
не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва

Дизайнер обкладинки *Юлія Маланьїна*

ISBN 978-617-12-4298-2

- © Бутинець С., 2014
- © Depositphotos.com / PEP-PERSMINT, iordani, LiliGraphie, gavran333, обкладинка, 2018
- © Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», видання українською мовою, 2018
- © Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», художнє оформлення, 2018

«Коронація слова» створює для вас нову хвилю української літератури — яскраву, різножанрову, захопливу, — яка є дзеркалом сьогодення і скарбом для майбутніх поколінь.

*Тетяна та Юрій Логуші,
засновники проекту*

Міжнародний літературний конкурс романів, кіносценаріїв, п'єс, пісенної лірики та творів для дітей «Коронація слова» був заснований за підтримки брэнда найпопулярнішого українського шоколаду «Корона». Головна мета конкурсу — сприяння розвитку новітньої української культури.

Література, кіно, театр і пісня обрані не випадково, адже саме ці жанри є стратегічними жанрами культури, що формують і визначають зрілість нації.

Метою конкурсу та його завданням є пошук нових імен, видання найкращих романів, стимулювання й підтримка сучасного літературного процесу, кіно й театру, і як наслідок — наповнення українського ринку повнокривною конкурентоспроможною літературою, а кіно й театру — якісними українськими фільмами і п'єсами.

koronatsiya.com

Пароль — романтика

Без малого тридцять років тому авторитетний дослідник пригодницького жанру Абрам Вуліс визначив ідеальний авантюрний роман як історію, котру автор-забудовник зводить на два поверхи. Подолати сходи, аби піднятися вище, герой, а разом із ним — читач може, лише пройшовши певний шлях. Приймаючи відразу два виклики.

Перший — розгадати загадку. Тобто зробити те, заради чого все почалося. Другий — намагатися при цьому жити нормальним людським життям, на яке процес розв'язання кросворда з таємниць жодним чином вплинути не повинен.

Робиться це для того, аби, ступаючи на останню сходинку перед відкриттям істини, герой постав перед складним вибором. Вирішив, що для нього важливіше: життя, яке ось-ось налагодиться, чи божевільний вчинок, котрий цілком здатен перекреслити те особисте, що вже набуто. Читач у таких випадках завжди повинен стати на місце героя. І відповісти, що сам робив би на його місці, — біг рятувати світ чи поміняв бунтівну бурю на спокій і стабільність у домашніх капцях. Аби рішення приймалося швидше, запропонована для розв'язування загадка мусить того вартувати.

Дебютний роман Сергія Бута «Листи з того світу» демонструє розуміння молодим автором вимог до авантюрно-пригодницького роману та бажання їх виконувати. Від самого початку читачеві пропонується скоєний понад півстоліття тому моторошний злочин. Його сліди виявив львівський студент Андрій, до рук якого випадково потрапляють старі листи. Це потойбічні свідчення, але причетні до них люди, убивці та жертви, напевне, живуть у наш час.

Крок за кроком просуваючись до розкриття істини, хлопець водночас намагається не випадати з реального, звичного йому

життя. Він вчиться, підробляє, зустрічає й не хоче втратити перше кохання, винаймає квартиру та стикається з вічними світоглядними проблемами поколінь. І переконаний: встановлення адресата загадкових листів — лише деталь, яскравий елемент у мозаїчному повсякденні.

Та з якогось моменту в час нашого героя, а разом і його друзів стрімко вривається спершу чуже минуле, потім — чуже життя і, що найстрашніше, чужа смерть. Раптом Андрій розуміє: усе, до чого наближається людина, рано чи пізно стає частиною її самої. Юнак опиняється ніби в казці, де реальний світ населяють відьми, медіуми, ночами поруч рухають предмети невидимі духи, передаються вісточки зі світу померлих. Або світ справді двовимірний, думаємо ми разом із героєм, або нас усіх хтось намагається майстерно заплутати. Хто цей підступний і хитрий зловмисник? Яка його мета? Невже звичайні листи, знайдені у старому некрополі, здатні розбуркати Зло, що до пори дримало, чекаючи на свій триумфальний вихід?

На цьому стоп, бо далі читати буде нецікаво. Варто лише зазначити: історія, витримана жанрово й стильово в дусі романтичних новел першої половини ХІХ століття, не справляла б такого ефекту, аби відбулася десь, окрім Львова.

Древнє, оповите легендами та прикметне середньовічними мурами королівське місто не просто має безліч власних легенд, а й здатне народжувати нові. Причому всякій романтичній загадковій історії, що відбувається в декораціях міста Лева, віриш швидше, ніж якби ця штука сталася деінде за його межами.

Читач, навіть той, хто ніколи не ходив звивистими вузькими вуличками львівського середмістя, усе одно відчує їхню неповторну атмосферу. І взагалі Львів у «Листах з того світу» — повноцінний головний герой, хай веде нас мовчки лабіринтом до розгадки. Усе одно, закриваючи книгу, розумієш: завершилася ця історія, але місто Лева надихає та спонукає на появу інших. Присмачених романтикою, мов міцно заварена кава — корицею.

Андрій Кокотюха

Моєму батькові

Частина 1

◆◆◆ 1 ◆◆◆

Вечірнє сонце поспішало сісти за обрій, залишаючи мене наодинці з темрявою в цьому лячному місці. Тінь від янгола, чия кам'яна постать увінчувала надгробок Йозефа Томанека, падала просто на мої руки. Складалося враження, що вони не землю викатруплюють із могили, а душу з тіла крилатого створіння.

Бажання забратися звідси зростало щосекунди.

Та я не спинявся. Штрикав металевим щупом землю, намагаючись намацати те, що заховав тут тиждень тому.

Зненацька нічну тишу сколихнуло зловісне «пугу-пугу» і, розбиваючись об хрести та надгробки цвинтаря, понеслося луною в небо — сови збиралися на полювання.

Стало страшно.

Я озирнувся, аби переконатися, що ніхто з мертвих не стежить за моїми діями. Довкола вивищувалися лише гробівці, прикрашені скульптурами янголів і святих. Статуї бовваніли на п'єдесталах склепів, пильно охороняючи спокій тих, хто навіки спочив у них.

То були надійні охоронці.

До прикладу, надгробок того-таки Томанека, установлений у 1895 чи 1896 році, разом із фігурою янгола важив, мабуть, із півтонни — такий не до снаги ні вандалам, ні навіть часу... Праворуч — рельєф Едуарда Фрейхлера, вилитий зі щирої бронзи й заграбований металевою огорожею, нагадував

радше середньовічну цитадель, аніж місце, де знайшла вічний спокій людина. Таких пам'яток архітектури тут понад п'ять сотень, і кожна є унікальною скульптурною одиницею. Це Личаківське кладовище, музей-заповідник, браму якого магістрат міста вперше відкрив у 1786 році. Некрополь, де понад триста тисяч душ відійшли у вічність.

Нарешті щуп уперся в перешкоду, віщучи закінчення пошуків. Я зняв рюкзак, аби дістати саперну лопатку. Не встиг я розстібнути блискавку, як за спиною хруснула суха гілка. Тіло миттєво спаралізував страх, долоні спітніли, а вітерець, що шугав над головою, допоміг моєму волоссю стати дибки. Я завмер в очікуванні.

— Що ви там робите? — вирвалося з темряви.

На алеї позаду мене стояв чоловік із ліхтариком. То був сторож. Питання, як він мене вистежив, відпало саме собою: віднедавна на цвинтарі встановили камери спостереження, і, найпевніше, одна з них кріпилася десь поблизу. Капітуляція неминуча.

— Добрий вечір, — якомога спокійніше промовив я. — Мене звати Андрій. Я студент із Політехніки. Працював тут минулого тижня з колегами за програмою міської ради і загубив годинник. Думав, забув удома, але там його немає.

— А вдень не могли прийти?

— Навчання в обід починається, а вечорами гульки — самі розумієте. Та й сесія на носі. Вибачте, що потурбував вас.

Сторож опустил голову і, розвертаючись, відповів:

— Закінчуйте вже. У цю пору тут не можна знаходитись.

— Я швидко. Дякую!

Охоронець почалапав у напрямку головного входу, а я, дочекавшись, коли стихнуть його кроки, узяв заступ і почав відкидати землю з того місця, де щуп натрапив на перешкоду. За хвилину я тримав у руках бляшану коробку з-під зе-

фіру московської фабрики «Красный октябрь» 1948 року випуску.

Минулого тижня я з однокурсниками прибув на Личаківське кладовище для участі у спільній програмі нашого університету та міської ради з упорядкування недоглянутих могил. Перед початком роботи тридцятьох волонтерів розділили на п'ятнадцять пар, кожна з яких отримала свій об'єкт для наведення ладу.

З усіх претендентів, що мали можливість опинитися зі мною в одній упряжці, мені дістався найгірший — Гримчак Ростик.

У студентському братстві, як і в будь-якій іншій спільноті, є бездротове радіо. Воно невидимими хвилями, спричиненими коливаннями людських язиків, розносить новини з життя студентів. Ростик частенько ставав ньюзмейкером таких вістей, але найхітовішою була чутка, начебто він — член банди чорних археологів і навіть був під слідством в одній справі, але благи старшого брата, який працював у міліції, урятували його шкуру. Я, звісно, звик опиратися на факти і спершу в ці побрехеньки не вірив, тим паче, що справа до суду так і не дійшла, але минулого літа зустрів його з рюкзаком у Жовкві, поруч із Троїцькою церквою, — через два дні храм пограбували. Сумніви щодо Ростика розвіялись, але доказів я не мав. Гримчак, схоже, щось запідозрив, і з того часу його погляд похолоднішав, проте далі наше протистояння не пішло.

І ось у парі опинилися матеріальний цинік в особі Гримчака та мисливець за таємницями, ким я себе вважав. Для впорядкування нам перепавав склеп Ісаєвих, і ми мовчки рушили на межу п'ятнадцятого та двадцятого полів, де знаходилося поховання.

Тоді я й гадки не мав, що знайду щось цікаве.

Адже прізвище «Ісаєв» ішло нога за ногою з сьогоденністю, здавалося б, не залишаючи жодних слідів у минулому. Я схи-

лявся до думки, що ця могила виникла внаслідок певних маніпуляцій, що, до речі, тут частенько траплялись, як за австрійської, так і за радянської влади: коли нікому було доглядати й оплачувати склеп, труни перепоховували в менш привабливих місцях цвинтаря, звільняючи поминальні палаци для нових, більш заможних «квартирантів». Схоже, так думав і Гримчак, бо, прибувши на місце, він навіть не глянув на могилу, а відразу влігся на лавку за десять метрів від склепу і, не подаючи ознак життя, пролежав там півтори години. У цьому і полягала наша відмінність: він опирався лише на достовірні факти в пошуках скарбів, а я — на легенди, інтуїцію та великий інтерес до минулого.

На мій подив, могила Ісаєва виявилася справжнім австрійським склепом дев'ятнадцятого сторіччя: ні тобі червоної зірки замість хреста, ні металевого конуса, що його зазвичай установлювали на місцях поховання військових. Натомість невеличкий меморіал був зведений зі складених одна на одну масивних кам'яних брил, що своєю вагою мимоволі витіснили будівельний розчин на стиках. Декотрі каменюки зсунулися з місць, утворивши вентиляційні шпарини. Увінчувала склеп скульптура маленького янгола, що стояв навколішках, склавши руки в молитві. Територія довкола гробівця, як і він сам, була в занедбаному стані, і я подумки образився на професора, якого ми поміж себе називали Григоровичем, за те, що приставив до мене лінивого Гримчака.

Дві поіржавілі металеві таблички хистко тулилися одна побіч іншої. Одержимий невідомістю, я стер рукавом сорочки чорно-бурий наліт і зосередився на написах. Вражали дати життя та смерті небіжчиків: «17.01.1948—26.01.1948» зазначалося під іменем Дарини Ісаєвої та «23.11.1950—24.11.1950» — Ореста Ісаєва. Я завмер. Тут поховані діти, янголята з крильцями, які й кроку не встигли ступити по

грішній землі. Що могло трапитись? Яка причина такого короткого життя цих дітей? Тоді я і гадки не мав, через який лабіринт потрясінь і страхів мені доведеться пройти, аби знайти відповіді на ці питання.

Плита, що опломбовувала вхід у склеп, трохи перехнябилась, утворивши широку шпарину з правого боку. Я підійшов, аби направити її, та вона несподівано злетіла з петель і гепнулася долу, ледь не скалічивши мені ногу. Ось тоді я помітив під стіною дивну бляшану коробку з-під зефіру та конверт, що валявся просто на порозі гробівця. Гримчак, почувши гуркіт, обізвався, але я заспокоїв його, укинув лист у коробку і прикопав її на сусідній могилі, убезпечивши від зазіхань однокурсника.

Уже геть стемніло.

Я з рюкзаком за плечима і новою знахідкою поспішав до головних воріт. Найкоротший шлях пролягав через стару частину кладовища, але темрява і, без перебільшення, гробова тиша цього місця змусили мене звернути до поля номер двадцять два, на освітлену ліхтарями алею. За хвилину я вже крокував повз могилу легендарного українського композитора Володимира Івасюка. Колись його пісні пестили вухо всім, хто жив у великому Союзі п'ятнадцяти республік, але й сьогодні вони лікують душі, живуть своїм життям, не даючи зорі автора згаснути. Ось і зараз біля підніжжя монумента лежали квіти, старі фотографії, вірші та партитури, принесені на могилу його шанувальниками.

Я йшов униз по алеї, вимощеній червоною бруківкою, залитий світлом ліхтарів, а зусібіч на мене мовчки дивилися очі кам'яних янголів і увіковічених у скульптурі відомих людей, похованих на цьому некрополі за видатні заслуги. Усе це до певної міри нагадувало церемонію вручення Оскара: ти йдеш червоною доріжкою, сповитий світлом софітів і прожекторів,

а публіка оваціями звеличує тебе. Різниця полягала лише в тому, що мені ніхто не плескав, не дер горло, вигукуючи моє ім'я, і не влаштовував істерик щодо моєї персони. Мої «шанувальники» мовчали й не рухалися.

Однак то були найдостойніші глядачі. Соломія Крушельницька, від голосу якої здригалися стіни віденської, львівської й багатьох інших світових опер. Іван Франко, творчість якого пробуджувала революційний дух галичан. Його побратим Маркіян Шашкевич — засновник «Руської трійці» і патріот рідної мови. Я відчував незриму присутність неперевершеного музикознавця, композитора й педагога Станіслава Людкевича, громадських діячів — братів Барвінських. А в кінці червоної доріжки, перед самою сценою, на мене чекав іще один майстер музичного ремесла — Ігор Білозір.

Увесь інтелектуальний цвіт Галичини спостерігав за мною цієї тихої ночі.

Нарешті я дістався до воріт цвинтарика і попрямував до будівлі сторожа, аби сповістити про завершення моїх пошуків, хоча найвірогідніше він уважно стежив за моїми діями завдяки камерам.

На підтвердження цієї думки чоловік з'явився на порозі.
— Знайшли свій годинник?

— На жаль, ні, — граючи вар'ята, відповів я. — Мабуть, таки посіяв деінде, — додав з іще більшим розчаруванням. — Доведеться купувати новий.

— Може, залишите свій телефон? Часом буває, що тут знаходять якісь речі і приносять нам.

Він хотів убезпечити себе від імовірних наслідків мого візиту, і я надав йому цю можливість, продиктувавши номер свого мобільного.

Ми потиснули один одному руки, і після цього наші дороги розійшлися: його — у невідомому напрямку, а моя — Пекарською до центру.

Я винаймав кімнату в будинку на вулиці Вітвера Гартмана, у старій частині міста. Вітвер, до речі, будучи скульптором, залишив по собі вагомий спадок як на Личаківському кладовищі, так і по всьому місту. Дах друкарні Піллерів, що на вулиці Винниченка, був олімпом його античним богам, також могутні атланти, граючи м'язами, підпирали фасад готелю «Жорж». На кам'яниці, на Пекарській, зручно мостилася богиня Фортуна, даруючи останню надію тим, хто йшов з'ясувати стосунки в апеляційний суд, а в самому серці міста, на площі Ринок, височіли чотири фонтани з Нептуном і почтом. Та що казати: цілий Львів — то музей під відкритим небом, і ми, нащадки цього багатства, дякуємо всім, хто плекав це місто, сповиваючи його в пелюшки таємниць і легенд.

Ніч вступила у свою каденцію, безапеляційно позбавивши світловий день права на життя. Поодинокі ліхтарі, що траплялися на шляху, нагадували божевільних воїнів у цій нерівній битві.

Ноги обережно ступали гладенькою бруківкою, і коли я дійшов до потрібної арки, то із задоволенням пірнув у неї, опинившись у знайомому дворику. Попри пізню годину, багато хто з мешканців будинку ще не спав, грюкаючи на кухнях каструлями і перегукуючись із членами своїх сімей, а іноді й із сусідами. Дерев'яними сходами я піднявся на другий поверх і спільним балконом, що окантовував внутрішній фасад будинку, дійшов до дверей свого тимчасового помешкання. Крізь скло, запнене фіранкою, пробивалося світло і було чути, як у квартирі голосно «гавкає» телевізор. Я відчинив двері й увійшов у захаращений усіяким мотлохом коридор. Хазяїн Петро Петрович був у своїй кімнаті та, зачувши скрип дверей, поспішив мені назустріч, несучи попереду свій важкий живіт.

— Доброго вечора, Петре Петровичу.

— Здоров. Уже повернувся?

— Так. Ходив дивився на квартири.

— І що? Знайшов щось?

— Поки ні, але знайду. Не переживайте. Скоро виїду.

— Не забудь гроші заплатити, щоб я за тобою до бурси не ходив, — попередив чоловік.

— То не бурса, а університет, — жартівливо поправив я.

— Яка різниця?

Байдуже виголосивши мені вирок, Петро Петрович повернувся до себе в кімнату, звідки продовжував «брехати» чорний ящик. А я всерйоз задумався над пошуками чергового житла.

Узагалі-то це помешкання мало всі вигоди, необхідні студенту, але моє захоплення зіграло зі мною злий жарт. Із першого курсу я проявляв неабияку цікавість до всіх розкопок чи спонсорських програм із реставрації пам'яток старовини. Майже з кожної експедиції я залишав собі щось на згадку. Не мало жодного значення, що то було: старий заржавілий цвях, витягнутий із крокви в прадавньому костелі, чи вицвіла газета початку двадцятого сторіччя; розбита порцелянова чашка чи благодійний поламаний мольберт із чийогось горища.

Усе, що було пронизане духом старовини, привертало мою увагу. Знахідки отримували нового господаря і кочували з ним із квартири до квартири, перетворюючи будь-яку домівку на такий собі музей старожитностей. Петро Петрович, проводячи більшість часу вдома, не розділяв захоплення свого квартиранта. Тому безперестанку натякав на депортацію.

Спочатку він гугнявив, що речі збирають у квартирі пил, а з його астмою — це доволі небезпечно. Потім він вигадав, що знахідки заряджені негативною енергією і притягують нечисту силу. А коли на нього впала нижня щелепа, що висіла над дверима замість підкови, його охопила справжня паніка. Бідолаха боявся накликати на себе прокляття і кілька

днів поспіль ходив сам не свій, бурмочи під ніс якусь молитву, попри мої пояснення, що той «оберіг» виготовлений із гіпсу і є виключно бутафорією. Мені його стало шкода, і я пообіцяв, що переберуся, щойно знайду нове житло.

Переступивши поріг, я оглянув оселю і виснував, що Петро Петрович має рацію, називаючи мою кімнату «бюро знахідок». Знахідки були скрізь: висіли на стінах і дверях; лежали під ліжком, на шафі, у шафі та на поличці; стояли під стінами та вікном, словом, займали весь вільний простір. Та найбільше місця забирав старенький велосипед ризької фірми «Лейтнер» 1909 року випуску. Цей дивовижний засіб пересування я знайшов в одному з львівських двориків. Попереду на двоколісного чекали реставраційні роботи.

Я і досі не знав, що маю робити з усіма статками. Здавалося, з кожним днем їх ставало дедалі більше, а розлучитися з ними не дозволяло кредо пошуковця. Сьогодні ця колекція поповнилася ще одним артефактом. Перш ніж розпочати оглядини, я взяв зі столу «бортовий журнал», у якому вів облік усім знайденим речам, і поставив сьогоднішню дату. Навпроти неї написав: «Конверт у коробці з-під зефіру.

Личаківське кладовище.

Гробівець Ісаєвих».

Я поклав на стіл металеве пуделко — попереду був особливий ритуал налагодження комунікації з минулим. Він починався з налаштування розміреного дихання і продовжувався поверхневим оглядом об'єкта. Поступово голова звільнялася від зайвих думок, і лише тоді наставав час більш детального обстеження.

Бляшана коробка з-під зефіру мала пристойний вигляд, усі інформаційні написи на ній легко розпізнавалися. Щоправда, перша літера дещо стерлася, тому можна було подумати, що написано, наприклад «кефір». Однак назва фабрики «Красный октябрь» чітко вказувала на те, що в руках — коробка саме

з-під солодощів. Цей виробник славився на цілий Радянський Союз, але в післявоєнні роки кондитерські виробни фабрики не кожен міг дістати. Попід кришкою виднілися значні подряпини, що свідчило про часте використання бляшанки. Мені відразу подумалося, що її колишне призначення — зберігання грошей, але наразі то було лише припущення. Знизу читався тодішній «ГОСТ», номер серії, дата випуску, а також термін зберігання продукції. Ці відомості мене не цікавили, тож я врешті-решт наважився зазирнути в минуле.

Попри проведену підготовку, конверт помітно тремтів у руках — незабутнє відчуття тривоги, що лишилося після прочитаного понад півроку тому листа, розворушило в пам'яті гіркі спогади про батька. Погляд, кинутий на шухляду, де лежало його останнє послання, на мить відволік мене, та справа вимагала зосередження. Я вкотре наповнив легені повітрям, аби вгамувати хвилювання, і продовжив вивчати конверт. Пучки обслідували рельєф, що утворився на папері від надмірної вологості. На жодному боці листа не було ні поштового штемпеля, ні ймення адресата — лише цвіль, що розповзлася поверхнею. Відсутність необхідних розпізнавальних знаків дещо нівелювала мою радість від знахідки, але в конверті був лист, тож я сподівався, що мені таки перепало щось особливе.

Я дістав складений удвоє аркуш паперу, списаний уздовж і впоперек. Не маючи сил стримувати цікавість, узявся читати давнє послання.

«Ніколи не замислювалася над існуванням Господа, але материнське серце змушує звернутися саме до Нього. Мабуть, ніхто у світі не здатен зарадити моїй біді, крім Неба. Пишу з останніх сил, із надією на диво, з обіцянкою служити вірою і правдою будь-кому, хто врятує мою донечку. Очі не просяхають від безперервного плачу, серце розривається від болю і б'ється мов в агонії. Воно відчуває, знає, що настав момент

розплати за помилки минулого. Я передбачала, що він ніколи не залишить нас у спокої, але гнала цю думку в надії, що помиляюсь, адже минуло вже вісім років.

Він повернувся. Повернувся раптово й несподівано, чітко розрахувавши час своєї появи, — коли Сашка не було поруч. Коли не було до кого звернутися, нікому захистити. Минулого тижня я побачила його біля ратуші із фотоапаратом, але він так швидко розчинився в натовпі, що я переконала себе, ніби то був міраж. Як виявилось — даремно.

Донька пропала вчора. Варто було мені покинути її на хвилику, як він негайно цим скористався. Не догледіла рідну дитину — єдину!

Родіон зателефонував увечері і сказав, що вона в нього. Попередив, щоб у міліцію не зверталася, якщо хочу бачити її живою, й обіцяв завтра повернути. Ніч здавалася нескінченною. Метаючись квартирою, я з кожною годиною щораз більше божеволіла, очей не змикала, молячи Бога про спасіння.

Сьогодні середа. Він призначив зустріч на цвинтарі, біля могили наших дітей. Іду туди, не знаючи, що в нього на думці. Усвідомлюю: він зводить рахунки зі мною. Я його не засуджую — що завгодно, лиш би не чіпав її. Пишу це на випадок, якщо більше не зможу побачити Саші.

Коханий, я боролася за нашу крихітку. Не треба нікого звинувачувати, в усьому винна тільки я: занастила життя двох дітей, скалічила долю Родіона й у дечому свою. Хочу лиш сказати: себе мені не шкода, заслужила. Думаю тільки про вас, мої рідні».

◆◆◆ 3 ◆◆◆

Наступного ранку я спускався Личаківською в напрямку Митної площі, щоби потім через Підвальну вийти до «Вер-

нісажу» — ринку, де торгують різним народним причандаллям і антикваріатом.

У місті було вкрай гамірно — година пік. Тарахкотіли старенькі трамваї, курсуючи рейками туди-сюди; шмигали маршрутки, порушуючи всі правила руху в гонитві за пасажирами; метушилися, мов мурахи, люди, несучи на спинах картаті торби в напрямку Винниківського базару. Словом, місто вирувало. Разом із Личаківською я влився в русло Митної площі й вплив на Підвальній, де, здолавши ще один поріг із людського натовпу, опинився в гирлі центру міста.

Хто був у Львові, той у пошуках якогось сувеніра чи подарунка, мабуть, заходив на «Вернісаж». Мене ж цей ринок приваблював концентрацією предметів старовини. Неодноразово, блукаючи тут між торгівельними рядами, я натрапляв на щось цікаве. Більшість продавців давно знали мене в обличчя, тож не гнівалися, коли я брав товар до рук, щоб краще роздивитися. Одним із таких крамарів був старенький єврей Яша. Ми зазнайомилися півтора року тому, тоді, як я, будучи першокурсником, забрів сюди вперше. Мою увагу привернув годинник радянської фірми «Слава», і я не втримався від спокуси взяти його до рук. «А що, юначе, ладний годинник? Ви не дивіться, що механічний. То не електроніка, служити буде вічно», — промовив тоді чоловік, позираючи на мене. «У мого дідуся такий був, тож я і задивився». Ось так, слово по слову, ми й розговорилися.

Сьогодні він, як завжди, сидів на рибальському кріселку з газетою в руках. Синій берет, що кручею звисав над чолом, у парі з окулярами надійно маскували очі гендляря. Насправді він не статті читав, а сканував людський натовп на наявність щедрих клієнтів. Варто було такому опинитися біля прилавка Яші, як той блискавично підсікав його своїм крамарським гачком.

— Добрий ранок.

Мій літній приятель відклав газету і глянув на мене крізь окуляри.

— Добрий ранок, добрий ранок, юначе. Чим завдячую вашому візиту? — Яша, скільки я його не просив, завжди звертався до мене на «ви».

— Та йду до університету, вирішив забігти подивитись, як ви тут.

— Спасибі, Андрійку, усе добре.

— Щось нове маєте?

— Старе ви хотіли спитати, — виправив мене продавець.

Поки я роздивлявся поштові марки вже не існуючої країни — Югославії, Яша розповідав про своїх покупців, здебільшого європейців, а також про новий-старий крам.

— Яшо, ви не знаєте когось, хто здає кімнату? Бажано в центрі.

Співрозмовник схилив голову і, трішки подумавши, відповів:

— На жаль, ні. А що сталося? Знову виселяють?

— Схоже на те. Завалив кімнату знахідками, уже й місця для гостей не залишилося.

Чоловік проявив уроджену кмітливість, запропонувавши вихід із ситуації:

— То в чому проблема? На моєму прилавку завжди знайдеться місце для ваших експонатів. Приносьте.

— Е ні, сюди їм зарано, — відповів я.

Розмови в стилі «перетягування канату» щоразу розважали нас, і ми без проблем розумілися.

— Ще хотів спитати: ви ніколи не чули прізвища Ісаєв? Може, знали когось? Може, батьки щось розказували?

Крамар набрав у легені повітря і неквапом заговорив:

— Батьків моїх війна забрала, синку. А прізвище таке, звісно, чув. Тітка моя троюрідна...

При слові «тітка» я напружився і з надією в очах глянув на Яшу, проте сказані ним слова нічого, крім розчарування, не дали.

— ...мала таке прізвище. Уже померла давно і спочиває собі в Ізраїлі, на Батьківщині.

Я невдоволено опустив голову.

— А що сталось, Андрію?

— Нічого такого. Нещодавно знайшов лист. Захотілося більше дізнатися про автора. Може, порадите, із чого пошуки розпочати?

Співрозмовник, задерши голову, абстрагувався від процесу торгівлі.

— А що ми маємо за фактом?

— Лист, автором якого ймовірно була жінка, і темну історію, описану в ньому...

Далі я коротко переказав товаришеві зміст послання та свої припущення щодо розвитку тих подій. Я чекав пропозицій від більш досвідченого чоловіка. На щастя, вони в нього були.

— У вас є два шляхи: військовий і цивільний.

— Тобто? — перепитав я, утрачаючи терпець.

— Якщо ваша версія про приналежність Родіона до лав Радянської армії правильна, то можна звернутися до військового архіву. Але, на мою думку, починати треба з РАЦСу, а точніше — з його тодішніх виписок, де обов'язково мусять бути дані смерті немовлят і, звісно, певні відомості про їхніх батьків. Так питання може бути вирішене.

Приятель, безумовно, мав рацію.

— Ви дуже розумний чоловік, Яшо.

Крамар крутнув головою й іронічно парирував:

— Ще невідомо, Андрію, хто з нас розумніший: я — мудрий і досвідчений єврей, чи ви — студент, який користується моєю мудрістю безкоштовно.

Висновок продавця звеселив нас обох. Насміявшись, крамар узяв свій телефон.

— Гаразд, а тепер — до справи. Знайдіть-но мені тут Валентину Семенівну.

Я взяв до рук стареньку «нокію», відшукав потрібного абонента і натиснув кнопку виклику.

— Алло, Валечко? Привіт, моя рибонько... Яша, Яша. Ну як ви там?.. Ну і слава Богу. Валечко, твоя Рая ще працює в загсі?.. Допомога потрібна, невеличка... Що? У відпустці?.. Гм... — Обличчя Яші спохмурніло, та зразу проясніло. — Недовго? Гаразд, зачекаємо, нам нікуди спішити... Ага, нехай. Спасибі тобі!

Попрощавшись, Яша тріумфально глянув на мене.

— Раїса повернеться з відпустки, і я влаштую вам, юначе, аудієнцію в неї.

— А вона не у Львові?

Мій розчарований тон не залишив гендляра байдужим.

— Ні. Але не підганяйте час, Андрійку. Лист пролежав півстоліття, хтозна, може, він чекав саме на вас.

Важко було сперечатися із філософськими роздумами Яші, тому я щиро подякував йому за пораду і вирушив до трамвайної зупинки. Довелося підбігати до вагона, щоб не спізнитися на пару.

Костел Святої Єлизавети на перехресті вулиць Городоцької та Степана Бандери впирався гострими шпильями в самісіньке небо, настромлюючи голубе простирадло на свої наконечники.

Я минув його за лічені секунди й чвалом продовжив шлях до університету, дорогою прикупивши газету рекламних оголошень. Треба ж урешті-решт знайти нове житло! Хол альма-матер зустрів мене мертвим штилем: ані тобі буденного галасу, ні метушливих студентів, лише годинник тихо викарбовував час, показуючи чверть на дванадцятку. Зійшовши на другий поверх, я подався в кінець коридору, порушуючи своєю

присутністю застиглу тишу, що була тут хіба в період літніх канікул. Зараз це видавалося дивним, адже на носі — сесія.

Двері аудиторії під номером тисяча двісті вісім були зачинені. Але голос професора Мартиновича дивним чином пробивався крізь них назовні і щезав десь за поворотом. Я тихо зайшов досередини, намагаючись не привертати увагу, та моя поява оживила однокурсників. Хвиля шепотіння, що здійнялася з перших рядів, докотившись до останніх, переросла в справжнісіньке цунамі. Професор гримнув долонею по столу.

— Тихо! Тиша в аудиторії! — після приборкання гвалту викладач звернувся до мене. — Студенте Багрію, коли ваша ласка, поясніть причину свого спізнення.

Я не люблю надмірної уваги, ніяково почуваючись на людях, тож просто схилив голову, вибачаючись у такий спосіб перед професором. Викладач, схоже, зрозумів жест, бо дозволив сісти на місце, що пустувало поміж кращих друзів — Апостолів.

Такі прізвиська хлопці отримали через свої імена: Петро та Павло, а ще завдяки нерозлучності. Вони разом ходили до школи, вступили до одного вишу, жили в одній кімнаті. Украй рідко і мало хто бачив їх нарізно. А кому випадала така нагода, той одразу цікавився: де другий Апостол? Утім на вигляд хлопці були цілковитими протилежностями. Павло був худощий, як тріска, з коротенькою зачіскою. Петро ж — гладкий, мов гарбуз, і з кучерявим волоссям. Характери друзів теж різнилися: перший міг вибратися з будь-якої халепи і мав вдачу хитрого лиса, другий був абсолютно безпорадний, ніби вчора на світ народився. Однак у Петрові, крім відданості другу, жила ще одна незмінна пристрасть: любов до «Карпат» — улюбленої футбольної команди. Так, тримаючись купи, хлопці непогано давали собі раду.

Ми заприятелювали з перших днів навчання, бо утрюх за-селилися до одної кімнати гуртожитку. Хлопці спокійно спри-

йняли моє захоплення старовинними речами й ніколи не виказували свого «фе», коли я приносив щось зі своїх мандрівок у наше спільне помешкання. Щоправда, комендант гуртожитку Віра Прокопівна, «баба-грім», як ми її називали, мала іншу думку. У неї все було за правилами.

Після одинадцятої вечора гуртожиток зачинявся, і будь-які нічні візити заборонялися. Спізнився — спи на вулиці. У кімнатах — порядок, жодних залишків їжі на столах. «Нічого тарганів годувати!» — повторювала Віра Прокопівна. Ну а мене, «асоціального» елемента, вона пообіцяла позбутися, щойно побачила, на що перетворилася наша кімната після мого двомісячного в ній проживання.

Так і сталося.

Після першого семестру з подачі комендантки мене попросили з гуртожитку із формулюванням «порушення правил і розпорядку проживання». Із цього моменту розпочалося моє кочівне життя. Павло з Петром щоразу охоче допомагали мені перевозити речі. Так буде й цього разу. Коли я поклав на парту газету рекламних оголошень, Апостоли одночасно націлилися на неї. Першим здався Петро.

— Знову в дорогу? — поцікавився пошепки.

Я закивав і так само тихо спитав:

— Допоможете, коли знайду житло?

Хлопці примружили очі на знак згоди, і я, наперед подякувавши, відкрив часопис на розділі «нерухомість».

Здам, продам, винайму, візьму... Господи, скільки цих слів я перечитав за свою долю горе-квартиранта, годі й полічити! І знову все спочатку. Знову на старті, щоби взяти участь у марафоні, довжина якого невідома. Ганебне відчуття естафетної палички, що її передають із рук у руки власники помешкань, вкотре прокидається в глибинах моєї душі. І не видно цим перегонам ні кінця ні краю. Я не просто в пошуках тимчасової оселі, я безхатченко по життю — не маю навіть рідної домівки.

Проте є одна перевага: я загартований багатократними поневіряннями, й цього разу також не збираюся коритися примхам долі. Стрибаю очима по рядках, маркуючи одне за одним оголошення, що починаються словами «візьму на квартиру» або «здається кімната». Завантажую інформацію в мозок, де вона миттєво обробляється біологічним процесором, не даючи змоги рекламним оголошенням надовго зависати в голові, — відбираю найнеобхідніші.

У моєму випадку сподіватися швидкого результату — марна справа.

Зазвичай сучасний студент — особа, укомплектована ноутбуком, гардеробом і тугеньким гаманцем. Ноутбука в мене немає, гардероб здебільшого скромний: зношений та обшарпаний тривалими мандрівками, ну а в гаманці, здається, навіть оселився протяг. Господарі, зачувши скільки квадратних метрів житлоплощі мені потрібно для речей, одразу виставляли мене за двері. Ні на кого не тримаючи зла, я мовчки розвертався й ішов геть. Ідеальним варіантом, звісно, була б квартира без господаря, але наразі таке задоволення не з моєю кишенею. Тож подібні оголошення я до уваги не брав, однак усерйоз міркував про нову роботу. Інколи мені здавалося, що пошуки — це моя карма: шукати таємниці, старі речі, притулок, усе давно закинута й забута.

До кінця лекції я переглянув усі підходящі оголошення й, задоволений продуктивністю своєї праці, радісно зустрів кінець пари.

Університетський дзвінок діяв на студентів, як червона лампочка на собаку Павлова. Усі, як за командою, зірвалися зі своїх місць і кинулися до виходу. Апостоли, керовані інстинктом натовпу, прошмигнули повз мене і, уклінившись у студентський потік, разом з усіма почали штурмувати двері аудиторії. За секунду зелена футболка, що була на Петрові, прихильникові львівських «Карпат», розчинилася в натовпі.

Зміст

Пароль — романтика. <i>А. Кокотюха</i>	6
<i>Частина 1. Квартирани</i>	9
<i>Частина 2. Спадкоємець</i>	175
<i>Частина 3. Емігрант</i>	291

Літературно-художнє видання

БУТ Сергій
Листи з того світу
Роман

Керівник проекту *М. Г. Шакура*
Відповідальний за випуск *Н. О. Міщенко*
Художній редактор *Ю. О. Дзекунова*
Технічний редактор *В. Г. Євлахов*
Коректор *О. Є. Замазій*

Підписано до друку 08.11.2017. Формат 84х108/32.
Друк офсетний. Гарнітура «Minion». Ум. друк. арк. 15,96.
Наклад 3000 пр. Зам. № .

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
Св. № ДК65 від 26.05.2000
61140, Харків-140, просп. Гагаріна, 20а
E-mail: cop@bookclub.ua

Віддруковано згідно з наданим оригінал-макетом
у друкарні «Фактор-Друк»
61030, м. Харків, вул. Саратовська, 51. Тел.: + 3 8 057 717 53 57

• за телефонами довідкової служби
(050) 113-93-93 (МТС); (093)170-03-93 (life);
(067) 332-93-93 (Київстар); (057) 783-88-88

• на сайті Клубу: www.bookclub.ua
• у мережі фірмових магазинів
див. адреси на сайті Клубу або за QR-кодом

Надсилається безоплатний каталог

Запрошуємо до співпраці авторів
e-mail: publish@ksd.ua

**Запрошуємо до співпраці художників,
перекладачів, редакторів**
e-mail: editor@ksd.ua

**Для гуртових
клієнтів**

Харків
тел./факс +38(067)703-44-57
e-mail: trade@ksd.ua

Київ
тел./факс +38(067)575-27-55
e-mail: kyiv@ksd.ua

Одеса
тел./факс +38(067)572-44-28
e-mail: odessa@ksd.ua

Бут С.

В93 Листи з того світу : роман / Сергій Бут. — Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2018. — 304 с.

ISBN 978-617-12-4298-2

Личаківський цвинтар. Скорботний кам'яний янгол склав долоні в молитві... Мабуть, він змусив Андрія заглянути в цей старий склеп. А ще привернули увагу дати життя та смерті. Двоє немовлят... Що з ними трапилося? На порозі гробівця Андрій знаходить дивну бляшану коробку, а в ній — пожовклий від часу лист. Ця можливість зазирнути в минуле — наче вісточка зі світу померлих... Із листа Андрій дізнається про злочин, який було скоєно півстоліття тому, і вирішує довідатися правду. Він має розгадати цю загадку! Але куди заведе його лабіринт таємниць, страхів і потрясень?..

УДК 821.161.2

Переможці «Коронації слова»

До психлікарні його привезли без тям і... в гідрокостюмі. Перед цим чоловік забіг до церкви, наляканий чимось несусвітнім, кимось із потойбічного світу. Покликаний рятувати людей, тепер він сам потребує допомоги, і в першу чергу — душевної. Це дивно й безглуздо, та в психушці пацієнт знайде хоч і тимчасовий, проте надійний прихисток від проблем і від самого себе. Але попереду — ще неймовірніше безглуздя...

Переможці «Коронації слова»

Синьоока Міра мало схожа на інших членів великої та дружної єврейської родини. Коли у гамірний багатонаціональний Львівський Вавилон прийшла нацистська чума, ці сині очі врятували дівчинці життя. Вона дивовижно схожа на померлу доньку дорожнього майстра, і той допомагає втекти їй, її матері й брату. Дев'ятсот довгих днів Степан з дружиною Марією ховатиме їх у підвалі від сусідів і поліцаїв. Хатка на краю села, між кладовищем та церквою, стане хитким містком між життям і смертю для двох родин, що молитимуть у єдиного милосердного Бога про порятунок...

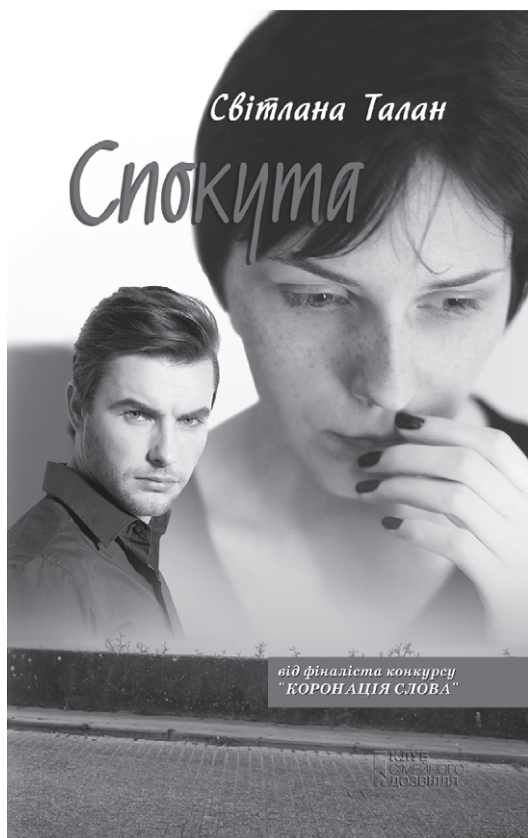

Переможці «Коронації слова»

Єдиний спадкоємець величного маєтку шляхтичів Потоцьких — галицького Версалю, сотень містечок і сіл та тисяч і тисяч душ, Станіслав Шенський боявся цієї влади. Йому ніколи не дорівнятися до свого батька — «короля земель руських» Франца Салезія — рішучістю, твердістю, талантом накопичувати багатство. Більше за звияжну славу йому лєстять захоплені погляди, які він ловить на палацовій театральній сцені. Станіслав має стати польським королем, і вже домовлено про шлюб між нащадками двох найславетніших і найзаможніших польських родин — Потоцьких і Мнішеків... Проте молодий Потоцький піде проти волі батьків — одружиться з бідною красунею Гертрудою, матір'ю своєї майбутньої дитини. І тепер його рішення вплине на історію батьківщини й усієї Європи на століття вперед...

Переможці «Коронації слова»

Що робити, коли життєва стежина веде нас до труднощів і негараздів? Як їх подолати? Ця книжка — про найдорожчих, найрідніших, найближчих — про сім'ю. Вчинки батьків і дідів мають безпосередній вплив на сьогоднішні нащадків. Часто діти несуть хрест замість старшого покоління і, опиняючись у скрутних ситуаціях, змушені спокутувати гріхи рідних... Сімейні зв'язки, складні взаємини, переплетіння долі, надія на краще майбутнє і сила любові — усе це чекає на читача на сторінках роману.